

TDK-dolgozat

Szennay Áron

2011

A Magyar Katolikus Egyház finanszírozása, különös tekintettel az egyházi
közoktatásra

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	5
2. AZ EGYHÁZ FOGALMA	6
2.1. A világnézeti megoszlás.....	7
2.2. A Magyar Katolikus Egyház felépítése	8
3. AZ EGYHÁZI KAPCSOLATOK JOGI SZABÁLYOZÁSA	11
3.1. 1990. évi IV. Lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról.....	11
3.2. Egyezmények a Magyar Állam és az Apostoli Szentsték között.....	12
3.6. A volt egyházi tulajdonok rendezése	15
3.7. Az új egyházi törvény	16
4. AZ EGYHÁZ FINANSZÍROZÁSA.....	18
4.1. Az SZJA 1%.....	18
4.2. Adományok.....	20
4.3. Gazdasági tevékenységek.....	22
5. AZ EGYHÁZI KÖZOKTATÁS FINANSZÍROZÁSA.....	25
5.1. A katolikus közoktatás számokban	26
5.2. Finanszírozási források	28
5.3. Önkormányzati iskolák egyházi kézbe adása	31
5.4. Az egyházi iskolák költséghatékonysága.....	36
6. IRODALOMJEGYZÉK.....	38

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra Magyarország felekezeti megoszlása a 2001-es népszámlálás adatai alapján.....	7
2. ábra Magyarország egyházmegyéi illetve érsekségei.....	9
3. ábra Az egyház szervezete.....	10
4. ábra A Szentszékkal kötött egyezmények időpontjai a volt keleti-blokk államaiban.....	13
5. ábra Az egyházak által kapott SZJA 1%-ok alakulása eFt-ban.....	19
6. ábra Az egyházaknak való SZJA 1% felajánlók száma.....	19
7. ábra Intézményi feladatok katolikus egyházi fenntartók szerint a 2010-11-es tanévben.....	26
8. ábra Az egyházi és az alapítványi intézményeinek, tanulóinak, pedagógusainak aránya az országosból 2008/9-es tanévben	27
9. ábra A katolikus intézményben tanulók aránya az országoshoz képest 2006-ban	28
10. ábra Egy főre jutó kiegészítő normatíva alakulása az egyházi fenntartású iskolák esetében...	29
11. ábra Jelentősebb értékű nyertes pályázatok a Győri egyházmegyében (2008-2010)	30
12. ábra A történelmi egyházak közoktatási intézményeinek száma a 2011/12-es tanévben	33

1. BEVEZETÉS

Dolgozatom tárgya a Magyar Katolikus Egyház, ezen belül is főként a katolikus közoktatási intézmények finanszírozásának vizsgálata. Az egyházak finanszírozása a rendszerváltás óta egy kiemelt közéleti téma. A támogatás mértékének és formájának kritikusai és pártolói egyaránt komplett érvrendszert alakítottak ki, annak ellenére, hogy támogatások rendszerét már több mint egy évtizede kialakították és törvénybe foglalták.

Az ún. *egyházfinanszírozás* az elmúlt tíz évben politikai kérdéssé is vált. Dolgozatomban igyekeztem a kérdéseket politikai felhang nélkül, semlegesesen kezelni. Tény, hogy maga az egyház sem semleges minden esetben politikai téren. Az is tény, hogy a kormányok a törvényeket nem minden esetben tartották be a finanszírozás területén, melyet később az egyház az Állami Számvevőszék segítségével be is bizonyított.

Az egyházi fenntartású közoktatás a rendszerváltáskor szinte a nulláról kezdte újra tevékenységét. Az államosításkor elvett intézményeit felülvizsgálta, és ha látta értelmét, visszaigényelte és újrakezdte az oktatást. Ez a kezdet sokszor nehéz volt. Gyakran hónapok alatt kellett oktatásra alkalmassá tenni azokat az épületeket, melyek évtizedek alatt váltak egyre lepusztultabbá. Az intézmények, és az általuk ellátott funkciók száma ennek ellenére napjainkig is növekedő tendenciát mutat.

Az ellátott feladatok megnövekedett száma magával hozza a kérdést: miből finanszírozzuk? Ez a kérdés okozta elsősorban az alapot az átpolitizálódásra. Mindkét oldalnak bizonyos fokig igaza van, nem is tisztem eldönteni, kinek van *jobb*an igaza ebben a főként ideológiai kérdésben.

A legfőbb ellenzői érv az, hogy az egyházi iskolák az államtól több pénzt kapnak ugyanarra a feladatra, mint az azonos feladatot ellátó önkormányzati intézmények. Ez már pénzügyi érv, ezt alá lehet támasztani, illetve el lehet vetni megfelelően körüljárva a problémát. A következőkben ezt a tézist fogom megvizsgálni.

Másodlagos hipotézisem, hogy az egyházi fenntartó az önkormányzatoknál több forrással rendelkezik a feladat ellátására.

A dokumentum jelen, végleges változatát 2011.11.23-án zártam le.

2. AZ EGYHÁZ FOGALMA

Egy, az egyház finanszírozásáról szóló dolgozat legelején érdemes tisztázni, mit is értünk egyház alatt. Az egyházak, illetve a vallási tevékenységek sokszínűsége miatt több különböző, akár egymásnak ellentmondó *meghatározással* találkozhatunk. Dolgozatomnak nem témája a meghatározások közül egyet jobbnak, másikat kevésbé jónak nyilvánítani, de célszerű néhányat mindenképp bemutatni.

Legáltalánosabb meghatározás szerint az egyház, intézményesült vallás¹. Ez egy elég tág meghatározás ahhoz, hogy a legtöbb létező egyházra érvényes lehessen.

Mivel a Magyar Katolikus Egyház finanszírozásának bemutatása a célom, ezért szükséges idézni, mit is mond a Katolikus Egyház az egyház fogalmáról. A katolikus hitvallás tartalmazza, milyen jellemzői vannak egy egyháznak²: *egy, szent, katolikus és apostoli*. *Egy*, mert egy Istenben hisz és egy hitet vall. *Szent*, mert szerzője a legszentebb Isten. *Katolikus*, mert a hit teljességét hirdeti, illetve *apostoli*, mert Jézus 12 apostolára épült, vagyis jogfolytonossága Jézus által való alapításától mostanáig fennáll. Könnyen belátható, ez a definíció egy egyházra érvényes, a Katolikus Egyházra.

A hatályos törvényi szabályozás konkrétan nem is határozza meg, mit ért egyház alatt. Annyit mond csupán, hogy „Az azonos hitelveket követők, vallásuk gyakorlása céljából, önkormányzattal rendelkező vallási közösséget, vallásfelekezetet, egyházat (a továbbiakban együtt: egyház) hozhatnak létre.”³ Ennek értelmében az egyház, vallási célú társadalmi szervezet.

Az új, 2012. január 1-jétől hatályos törvényi meghatározás sokkalta szigorúbban határozza meg a fogalmat: „Az egyház, vallásfelekezet, vallási közösség (a továbbiakban: egyház) azonos hitelveket valló, természetes személyekből álló, önkormányzattal rendelkező, autonóm szervezet, mely elsődlegesen vallási tevékenység gyakorlása céljából működik.”⁴

Az új jogszabály újdonsága abban rejlik, hogy az egyház elsődlegesen vallási tevékenység céljából működik, elkerülendő, hogy adóoptimalizálás céljából gazdasági tevékenységet lehessen végezni egyházként. Emiatt éles viták alakultak ki a kisebb

¹ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Egyh%C3%A1z> letöltve: 2011.11.23.

² A Magyar Katolikus Egyház Katekizmusa, <http://www.katolikus.hu/kek/kek00811.html#K865> letöltve: 2011.11.23.

³ 1990. évi IV. tv A lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint egyházakról 8§ (1)

⁴ 2011. évi C. tv A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról 7§ (1)

egyházak részéről, melyek ugyanúgy közhasznú tevékenységet végeznek, de nem tudják teljesíteni az egyházzá nyilvánítás feltételeit.

2.1.A világnézeti megoszlás

Az egyházak állami támogatásakor alapvető kérdés, hogy az állam az adófizetők pénzéből mit támogasson és mekkora összeggel. Értelemszerűen, egy kisebb csoport arányaiban nagyobb mértékű támogatása a közpénzek nem optimális felhasználását vonja maga után. Ezért annyira fontos az egyházaknak, így a Magyar Katolikus Egyháznak, hogy a reprezentatív felmérésekkor (például a 2011-es népszámláláskor) az állampolgárok vallási hovatartozásként az ő egyházukat jelöljék meg.

A világnézeti megoszlás lelkiismereti dolog, ami az állampolgár magánügye, ezért roppant nehéz pontos képet alkotni. Módszertanilag kétféle irányzat létezik: az egyik a népszámláláskor szokásos *melyik valláshoz tartozik az illető*, míg a másik a *vallásosságra* irányul. A kettő természetesen nem feltétlenül fedi egymást, elvégre lehet valaki úgy vallásos, hogy nem tartozik egyházhoz, míg lehet az egyház tagja az is, aki nem gyakorolja vallását.

Az első módszer rendszerint népszámláláskor kerül elő, ahol is az összlakosság egyházankénti megoszlása az eredmény. A legutolsó, 2001-es népszámlálás alapján a következő főbb vallások szerinti megoszlás:

1. ábra Magyarország felekezeti megoszlása a 2001-es népszámlálás adatai alapján

Vallás, felekezet	fő	%
Katolikus	5 558 961	54,51%
Református	1 622 796	15,91%
Evangélikus	304 705	2,99%
Baptista	17 705	0,17%
Adventista	5 840	0,06%
Izraelita	12 871	0,13%
Egyházhoz, felekezethez nem tartozik	1 483 369	14,55%
Nem válaszolt	1 034 767	10,15%

forrás: KSH, saját szerkesztés

A népszámlálás masszív katolikus fölényt mutat. Említésre méltó még a reformátusok illetve az ateisták száma is. Ez a három világnézet teszi ki a népesség nagyjából 85%-át. A táblázat szerkesztésekor kihagytam a kisebb egyházakat, felekezeteket. A százalékos

megosztást ez jelentősen nem módosítja, elvégre a táblázatban szereplők összesen 98,5%-ot fednek le.

Teljesen más képet mutatnak a *vallásosságot* firtató felmérések. A Medián egy 1999-es⁵, vagyis a népszámlástól nem túl távoli kutatása szerint a magyarok 13%-a követi egy vallás tanításait. Ezen 13%-ból 8% katolikus, 2% református, 1% evangélikus, további 2% pedig egyéb.

A Hetek, a Semmelweis Egyetem kutatásaira hivatkozva⁶, azt állítja, hogy a lakosság nagyjából 12%-a gyakorolja rendszeresen a vallását, ellenben a maguk módján vallásosak száma rohamosan nő.

Az origo 2008-as cikke⁷ alapján a magyar lakosság 15%-a határozza meg magát vallásosként, míg 19% jár templomba. A népszámláláskori eredményeknek az is ellentmond, hogy 30-35% soha nem jár templomba.

A két módszer közti rést az hidalhatja át, hogy népszámláláskor az emberek jó része a hivatalos adatot közölte, vagyis azt, hogy mely egyház *nyilvántartásában* szerepelnek. Ehhez kapcsolódhat egy *maga módján vallásos* attitűd is.

2.2.A Magyar Katolikus Egyház felépítése

A finanszírozási formák megemlézése előtt fontos még megemlékezni az egyház felépítéséről.

A legelső és legfontosabb megkülönböztetés a Magyar Katolikus Egyház és a szerzetesrendek közti elkülönülés. Míg egy egyházmegyei intézmény az egyházmegyének és a megyéspüspöknek tartozik beszámolással, addig a szerzetesrendek előjárója közvetlenül a Szentszék.

Az egyházi hierarchia minden szereplője jogi személy. A legkisebb jogilag önálló egység a plébánia, mely vidéken több település lelkeszi feladatait végzi, városban pedig egy-egy városrészért felel. A plébánia élén a plébános áll. Az egyházközség, helyben meghatározott szavazási eljárással a plébános mellé *egyházközségi képviselőtestületet*

⁵ <http://vilagnezet.halmaz.hu/ateizmus/vilagnezeti-megoszlas-magyarorszag.php> letöltve: 2011.11.23.

⁶ http://www.hetek.hu/hit_es_ertekek/200902/valamiben_hinniuk_kell letöltve: 2011.11.23.

⁷ <http://www.origo.hu/itthon/20081008-csokkent-a-vallasosak-aranya-magyarorszagon.html> letöltve: 2011.11.23.

választ, melyet a mindenkori plébános elnököl. A képviselőtestület tagjai segédkeznek az egyházközség ügyeiben, például rendben tartják a templom és a plébánia környezetét, segédkeznek a szertartások alatt, valamint a hivatalos ügyekben döntenek.

Nagyobb területi egység az esperesi kerület, élén az esperessel. Gyakran az esperesi kerületek főesperességekre tömörülnek. Végül a Világegyház építőkövei, az egyházmegyék a legnagyobb területi és szervezeti egységek. A világon jelenleg 2782 önálló egyházmegye működik.

Az egyházmegye elég bonyolult szervezeti egység, élén a püspökkel (esetleg segédpüspökeivel). Léteznek főegyházmegyék, élükön érsekkel. A szokásjog alapján a mindenkori magyar egyház feje az esztergomi érsek, a prímás. Magyarországon az egyházmegyei felépítés I. (Szent) István királyig visszamenő múlttal rendelkezik⁸. István király feltehetőleg 10 egyházmegyét alapított: az Esztergomi-, a Veszprémi, a Győri-, az Erdélyi-, az Egri-, a Kalocsai-, a Pécsi-, a Csanádi-, a Vári- és a Váci-egyházmegyét. Mivel feltett szándéka volt a magyar egyház némettől való önállósága, ezért az első érsekség az esztergomi lett.

2. ábra Magyarország egyházmegyéi illetve érsekségei

forrás: <http://katolikus.hu>

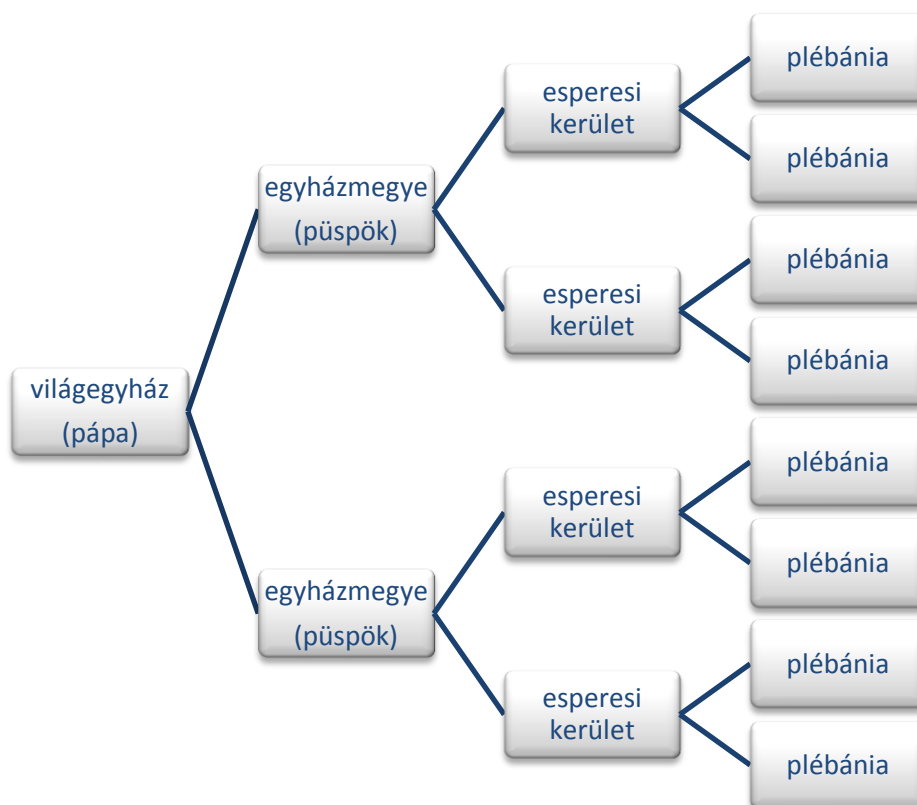
⁸ <http://uj.katolikus.hu/kronologia.php?h=311>

Ma Magyarország 4 érsekségre oszlik, melyek alá 3-3 püspökség tartozik. A fenti térképen az egyházmegyék érsekségenként hasonló színnel jelennek meg. Önálló egyházmegyéjük van a görög katolikusoknak Hajdúdorogi székhellyel, illetve van egy apostoli exarchátusuk is. Továbbá a Pannonhalmi Területi Főapátság is önálló egyházkormányzati egység.⁹ Mindezekén felül létezik még a Tábori Püspökség a katonacsaládoknak.

A Magyar Katolikus Egyház legfőbb szerve a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia (MKPK), mely a püspökök testületéből áll, élén a primással.

Az egyház vázlatos felépítése a következő:

3. ábra Az egyház szervezete

forrás: saját szerkesztés

Jogilag, az egyház belső szabályzata alapján jogi személyiségnek jelölt egysége jogi személynek számít, amennyiben az egyház legfőbb szerve az egyházakkal való

⁹ <http://uj.katolikus.hu/cikk.php?h=1152> letöltve: 2011.11.23.

kapcsolattartásra kinevezett miniszternél kérvényezi a nyilvántartásba vételt¹⁰. A szervezeti egységek, ezáltal önálló gazdálkodást folytatnak, saját vezetőségük, költségvetésük, könyvviteli és beszámolási kötelezettségük van.

A szervezetek képviselői/vezetői/tagjai – röviden az egyházi rend – nem állnak az egyházzal munkaviszonyban, csupán tagjai. A hivatalban levő papok saját megélhetésükről gondoskodnak, a szerzetesek ellátását pedig a rend végzi. A nyugalmazott egyházi személyek ellátását az egyház és az állam végzi. A nyugalmazás időpontja igazán változó: ameddig a pap/szerzetes képes ellátni feladatait, nem nyugalmazzák. Ehhez hozzájárul az Európában is egyre nagyobb méreteket öltő paphiány.

3. AZ EGYHÁZI KAPCSOLATOK JOGI SZABÁLYOZÁSA

A Magyar Köztársaság és a Magyar Katolikus Egyház közti legújabb kori kapcsolatokat több törvény és egyezmény szabályozza. A dolgozatom aktualitását az is adja, hogy a jogszabályi háttér éppen most, 2012. január elsejétől változik. Jelenleg két törvény, az *Alkotmány* illetve az *1990. évi IV. tv. a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról* hatályos, de hamarosan ezt váltja az *Alaptörvény* illetve a *2011. évi C. tv. A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról*. E két alapvető, mai szóval élve sarkalatos, törvény alapján az állam és az egyház egymástól elkülönülten (szekularizáltan), semleges viszonyban tevékenykedik.

3.1. 1990. évi IV. Lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról

Ez a jogszabály rendkívül liberális módon szabályozza az egyházak és az állam kapcsolatát, elutasítja a vallásgyakorlás előnyös vagy hátrányos megkülönböztetését. A törvény értelmében az állam nem hozhat létre olyan hatóságot, mely irányítja vagy felügyeli az egyházak működését, továbbá semlegesnek kell maradnia az egyház belső ügyeiben. Az egyházak állam által való megkülönböztetési csak abban az esetben elfogadható, ha az adott egyház közhasznú tevékenységet folytat.

¹⁰ 2011. évi C. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról

Az egyház alapításának szabályozásakor tűnik fel legszembetűnőbbben a jogszabály liberális mivolta: 100 ember alapíthat egyházat, az alapítási kérelmet és az alapszabályt az illetékes fővárosi vagy megyei bíróságnak benyújtva, mely csak a törvényekkel, valamint az Alkotmánnyal való összeegyeztethetőséget vizsgálja.

Gazdasági tevékenység folytatása esetén az egyház a társadalmi szervezetekre vonatkozó szabályozás alá esik, vagyis vállalkozást alapíthat, abban részt vehet. Nem számít azonban gazdasági tevékenységnek, ha az egyház:

- kulturális, nevelési-oktatási, szociális és egészségügyi, gyermek- és ifjúságvédelmi intézményeket működtet,
- a hitéllethez szükséges kiadványokat, kegytárgyakat állít elő és értékesít,
- az egyházi célra használt épületeket részlegesen hasznosítja,
- temetőt tart fenn.

3.2.Egyezmények a Magyar Állam és az Apostoli Szentszék között

Magyarországon az 1980-as évek legvégén megváltozott az addig uralkodó egyházzal kapcsolatos állami álláspont. Ennek volt ékes bizonyítéka, hogy 1988. augusztus 20-án Paskai László bíboros prímás meghívta Magyarországra II. János Pál pápát, majd 1989-ben, Németh Miklós miniszterelnök aláírta a Magyar Népköztársaság és a Vatikán közti diplomáciai kapcsolatokat helyreállító egyezményt.¹¹

Magyarország a keleti blokk államai közül elsőként kötötte meg az alapszerződését a Vatikánnal, mely ráadásul szokatlanul magas rangú felek aláírásával történt. Magyarország volt az első tekintetben is, hogy elsőként rendelkezett az egyház közszolgáltatásainak az állammal megegyező mértékű támogatásáról is. Szintén egyedi momentum, hogy a személyi jövedelemadó 1%-áról való állampolgári rendelkezés rendszere, melyet a harmadik egyezmény részletesen taglal.¹²

A volt szocialista államok között Magyarország kapcsolatai korainak illetve rendezettnek számítanak, ahogy azt az alábbi ábra is szemlélteti:

¹¹ *Kegyelmi pillanat* HVG 2011. augusztus 13. 38-40. oldal

¹² Érszegi Márk Aurél: A Szentszék és a kelet-közép-európai szerződésai [2008]
<http://www.keesz.hu/node/1432> letöltve: 2011.11.23.

4. ábra A Szentszékekkel kötött egyezmények időpontjai a volt keleti-blokk államaiban

	a Szentszékekkel kötött egyezmény(ek) dátuma
Lengyelország	1993 (1998-ban ratifikálták), 2007
Csehország	2002 (máig nem ratifikálták)
Szlovákia	2000, 2002, 2004
Magyarország	1990, 1994, 1997
Albánia	2002
Litvánia, Lettország, Észtország	1998 – Észtország, 2000 – Lettország, Litvánia
Horvátország	1996, 1998
Szlovénia	2001
Bosznia-Hercegovina	2007, 2010
Románia	
Ukrajna	
Bulgária	

forrás: Kegyelmi pillanat, HVG –2011. augusztus 13. 40. oldal

3.3. Az 1990-es egyezmény az államközi kapcsolatok felvételéről

1990-ben született az első egyezmény¹³ a Magyar Állam és az Apostoli Szentszék között a diplomáciai kapcsolatok helyreállításáról. A Felek az egyezményben hangsúlyozzák igényüket a baráti kapcsolatok ápolásáról, valamint nagykövetet illetve apostoli nunciust rendelnek a képviselő ellátására. Ezzel a gesztussal ért véget a szocializmus egyház- és vallásüldöző gyakorlata.

3.4. Az 1994-es egyezmény a katonai ordinariátusról

A Szentszék és a Magyar Állam közti második egyezmény a Tábori Püspökséget alapítja meg, illetve annak működését szabályozza. A tábori ordinariátus (Tábori Püspökség) intézményéről szóló egyezmények világ minden részén rendkívül hasonlóak, vagyis az államok rendszerint elfogadják az egyház ezirányú gyakorlatát. A Tábori Püspökség egyházjogilag egyenlő a többi püspökséggel, élén a tábori püspök (ordinárius) áll. Az ordinárius kinevezését a Szentszék végzi, mely után a Magyar Kormány 15 napon belül általános politikai kifogást emelhet. A katonai lelkészek rangot kapnak, így fejeződik ki az, hogy ők nem csak az egyház, hanem az adott hadsereg szervezetébe is ugyanúgy

¹³ <http://grotius.hu/publ/displ.asp?id=GIFOEB> 2011.09.27.

beletartoznak. Katonai fegyelmi eljárás keretében a katonai felettes, egyházi joghatóság kihágás esetén a püspök végzi el a szükséges intézkedéseket.

Az egyezmény szerint a Katonai Ordinariátushoz és annak egyházi joghatósága alá – a kánonjog szabályai szerint – az alábbi személyek tartoznak:

- *a katonahívek és a Magyar Honvédség, valamint a Határőrség közalkalmazottai;*
- *a velük közös háztartásban együttélő családtagjaik, azaz házastársuk, gyermekeik (a nagykorúak is), rokonaik (hozzátartozóik), valamint a házi személyzet;*
- *a katonai iskolákban tanulók, a katonai kórházakban fekvő betegek, a katonai idősok otthonában és más hasonló intézményekben lakók és dolgozók;*
- *mindazok a hívek, férfiak és nők, akár szerzetesek, akár nem, akik a katonai ordinárius megbízására vagy jóváhagyásával tartós jelleggel valamilyen feladatot végeznek¹⁴.*

Finanszírozási szempontból az egyezmény szerint a belügyminiszter illetve a hadügyminiszter feladat biztosítani a szükséges anyagi, tárgyi, pénzügyi és személyi feltételeket, figyelembe véve a költségvetés lehetőségeit.

3.5. Az 1997-es egyezmény

A harmadik egyezmény 1997-es keltezésű¹⁵, melyben a Magyar Állam és az Apostoli Szentsek a Magyar Katolikus Egyház finanszírozási kérdéseit részletesen rendezi.

Az egyezmény szerint, ha az egyház az egyházi törvényben (2011. december 31-ig ez az 1990. évi IV. törvény, 2012 január 1-jétől a 2011. évi C. törvény) felsorolt közhasznú (nevelési-oktatási, szociális és egészségügyi, sport, gyermek- és ifjúságvédelmi) tevékenységet végez, akkor az egyházat ugyanaz a támogatás illeti meg, mint a hasonló tevékenységet végző állami illetve önkormányzati intézményeket. Az egyházi fenntartású felsőoktatási intézmények az állami támogatott nem hitéleti hallgatóik után az állami intézményekbe felvett hallgatóival azonos képzési normatíva és hallgatói juttatás, valamint a felsőoktatásról szóló törvény alapján biztosított minden más támogatás jár.

A felsőoktatási intézmények fenntartására az állam az állami normatíva legalább felét garantálja. A hallgatókat pedig államilag finanszírozott felsőoktatásban tanulókkal azonos

¹⁴ 290/2008. (XII. 9.) Korm. rendelet V. (1)

¹⁵ 1999. évi LXX. törvény a Magyar Köztársaság és az Apostoli Szentsek között a Katolikus Egyház magyarországi közszolgálati és hitéleti tevékenységének finanszírozásáról, valamint néhány vagyoni természetű kérdésről

jogcímeken, azonos mértékű hallgatói juttatásokat biztosít, beleértve a lakhatási támogatást is.

Az állam együttműködik az egyház kulturális örökségének (levéltárakban, könyvtárakban, múzeumokban és más gyűjteményekben őrzött értékek és dokumentumok) megőrzésében, gyarapításában és közhasználatának biztosításában, valamint részt vállal az egyház tulajdonában levő műemlékek és művészi alkotások felújításában és megőrzésében, az ugyanolyan állami kézben lévő kulturális örökségnek nyújtott támogatáshoz hasonló mértékben. Ugyancsak állami támogatásban részesülnek az egyházi múzeumok illetve levéltárak, figyelembe véve a költségvetési lehetőségeket.

Az egyezmény a volt egyházi tulajdonú ingatlanok kérdését is rendezi. A mellékletében felsorolt ingatlanokat az állam 1998 és 2011 között értékarányosan adja át, míg a fel nem soroltak helyett járadékra váltja, mely hitéleti célokra fordítható. A járadék összege évente a forint devizakosárban mért átlagos leértékelésének költségvetésben alapul vett ütemével valorizálni kell. A valorizáció mértékét a költségvetés végrehajtásáról szóló törvény elfogadását követően a tényleges leértékelési ütem szerint korrigálni kell. A A kárpótlás 1997. évi bázisösszege 1890 millió forint. Az egyház ezzel a megoldással a kártalanítási és ingatlanrendezési igényét kielégítettnek tekinti.

További támogatás, hogy az állam lehetőségei szerint, a Magyar Katolikus Püspöki Kar által jelzett igényekre rendkívüli támogatást ad, illetve, hogy az állam az egyházra, egyházi személyekre, egyházi tevékenységekre vonatkozó SZJA, társasági adó kedvezmények valamint adómentességek körét nem szűkíti.

3.6.A volt egyházi tulajdonok rendezése

1991-ben született törvény¹⁶ az államosított egyházi ingatlanok rendezéséről. A jogszabály kimondja, hogy amennyiben az 1948. január 1-jén államosított a hatályba lépéskor állami vagy önkormányzati tulajdonban van, egyházi igénybejelentés esetén az alábbi célokra a törvényben szabályozott módon át kell adni:

- hitélet
- szerzetesrend, diakonus, diakonissza közösség működése,

¹⁶ 1991. évi XXXII. törvény a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről

- oktatás, nevelés,
- egészségügyi, szociális cél, gyermek- és ifjúságvédelem,
- kulturális cél (közösségi ház, múzeum stb.).

Továbbá egyházi kezelésbe kell adni azokat az ingatlanokat, melyeket az egyház a törvény hatálybalépésekor a fenti célokra használ. Ennek értelmében azokat az ingatlanokat, melyeket az egyház az államosítás előtt jövedelemszerzésre használt, nem kérheti vissza.

Az egyház szabályozott keretek között kérheti az ingatlan átadását járadékká való átalakítását is.

A gyakorlat azt mutatja, hogy az egyház Magyarországon, a környező országokkal ellentétben, nem kérte vissza minden államosított tulajdonát. Mivel a visszakapott vagyon csak közcélú szolgálhat, ami jelentős kiadásokat jelent, jelentékeny bevételek nélkül. Jó közelítés a vissza nem kapott jövedelemtermelő eszközök becslésére, hogy az államosítás előtt a bevett egyházak 1000 hektár földdel rendelkeztek, ebből a katolikus egyház részesedése 880 ezer hektár volt¹⁷. Ez hazánk területének 9,5%-a. A helyzetet tovább rontja, hogy az állam nem minden esetben viselkedett jó gazdaként, vagyis a visszaadott vagyon állapota nem felelt meg az elvett vagyonéval, legtöbbször a visszakapott ingatlan leromlott állapotú, erősen felújításra szoruló épület volt.

3.7. Az új egyházi törvény

2012 január 1-jén az 1990. évihez képest lényegesen szigorúbb szabályozás lép életbe. Az alapjai (lelkiismereti- és vallásszabadsághoz való jog) megegyeznek, de az új Alaptörvény I. cikk 3. bekezdésének értelmében *„alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”*¹⁸

A törvény részletesen kitér arra, mi tekinthető vallási tevékenységnek és mi nem.

¹⁷ http://mandiner.blog.hu/2010/03/17/allami_penzek_az_egyhazaknak_miért_nem_a_hivek_tartják_el
letöltve: 2011.11.13.

¹⁸ Magyarország Alaptörvénye I. (3)

Az egyház, vallásfelekezet, vallási közösség (a továbbiakban: egyház) azonos hitelveket valló, természetes személyekből álló, önkormányzattal rendelkező, autonóm szervezet, mely elsődlegesen vallási tevékenység gyakorlása céljából működik. A törvény alkalmazása során egyháznak minősülnek a vallásfelekezetek és vallási közösségek is.¹⁹ Egyháznak viszont csak a törvényben rögzített 14 egyház minősül. Egyháznak minősül a

- Magyar Katolikus Egyház,
- Magyarországi Református Egyház,
- Magyarországi Evangélikus Egyház,
- Zsidó vallásfelekezetek:
 - Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége,
 - Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (Statusquo Ante),
 - Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség,
- Ortodox Egyház:
 - Budai Szerb Ortodox Egyházmegye,
 - Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus – Magyarországi Ortodox Exarchátus,
 - Magyarországi Bolgár Ortodox Egyház,
 - Magyarországi Román Ortodox Egyházmegye,
 - Orosz Ortodox Egyház Magyar Egyházmegyéje (Moszkvai Patriarchátus),
- Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete,
- Magyarországi Baptista Egyház valamint a
- HIT Gyülekezete.

A szigorítás okai között szerepel, hogy jelentősen megnőtt az olyan egyházak száma, melyek ugyan közcélt láttak el, de hitéleti tevékenységük nem volt. Ezek az egyházként nyilvántartott, gazdasági tevékenységet folytató kisegyházak az államtól a megváltozott státusz miatt adómentességet élveztek, állami támogatást kaptak, vagy az addigi támogatásnál magasabb összegű juttatáshoz jutottak.

¹⁹ 2011. évi C. tv. A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról 7.§ (1)

A 14 bejegyzett egyház mellé, amennyiben megfelel a törvényi előírásoknak, új is felvehető. Az egyházi státuszból kikerültek vallásfelekezetek, vagy vallási egyesületekké válnak, melyek állami támogatásra nem jogosultak.

4. AZ EGYHÁZ FINANSZÍROZÁSA

Főszabályként elmondhatjuk, hogy szuverén, vallási tevékenységhez az állam nem járul hozzá, ehhez az egyházaknak saját bevételi forrásokat kell találniuk. Ellenben, ha az egyház közfeladatot lát el, ugyanaz a támogatás illeti meg, mint a hasonló feladatot ellátó állami- vagy önkormányzati fenntartót.

Az egyházak főbb feladatai közé, a hitéleti- mellett, az oktatási-, a szociális- és a karitatív tevékenységeket sorolhatjuk.

Az oktatási tevékenység magáért beszél. Az egyház hívei számára igyekszik biztosítani a lakóhely megfelelő környezetében a szükséges közoktatási intézményeket, vagyis arra törekszik, hogy a katolikusok gyermekeiket a közelben tudják járatni a katolikus óvodától kezdve egészen az érettségiig.

A szociális tevékenységek közé sorolhatjuk az idősek és betegek gondozását, ellátását, vagy éppen a társadalom peremére kerültek (romák, elesettek stb.) felzárkóztatását.

A karitatív tevékenységek közé pedig többek közt a szegények támogatása és a nagyobb katasztrófák idején nyújtott eseti segítségek tartoznak. Erre a célra szakosodott a Karitás.

4.1. Az SZJA 1%

A jelenlegi adójogi szabályozás alapján az adózónak joga van felajánlania adója 1+1%-át, melyből az első 1% egyháznak, a második 1% pedig civil szervezetnek szólhat. Utóbbit is lehetőség van egyháznak felajánlani, alapítványai, szervezetei (pl. kórház, iskola) számára. Ezt a bevételi forrás már 1998 óta elérhető, sőt, a kormány 2001-ig garantált évi 1700 millió forint bevételt akkor is, ha a magánszemélyek felajánlásai nem érték el ezt az összeget.

A Nemzeti Adó és Vámhivatal (korábbi nevén az APEH) minden évben nyilvánosságra hozza a felajánlott összeget és a felajánlók számát. Az adakozók száma minden évben jó becslési alapot jelent arra vonatkozóan, hogy az adózók mekkora része érzi magát

valamelyik felekezethez tartozónak. Kutatásaim során az elmúlt öt évben a tíz legnagyobb szja 1% bevételű egyházat vizsgáltam.

5. ábra Az egyházak által kapott SZJA 1%-ok alakulása eFt-ban

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Magyar Katolikus Egyház	2569890899	2967279113	3058968189	3051384444	2850747448
Magyarországi Református Egyház	870764545	1015081822	1047123691	1086380784	1024325973
Magyarországi Evangélikus Egyház	271054177	304569417	315756973	317219982	300746788
Magyarországi Krisna-Tudatú Hívők közössége	75680767	84259127	87320652	93184404	91107384
Magyarországi Baptista Egyház	59122063	73665134	76268367	92235825	91056578
Hit Gyülekezet	48667855	58594799	60620439	63510321	68810531
MaZsiHiSz	67417174	62983846	65242506	67547598	65204820
Noé az Életért Közösség	0	0	0	36053026	50482249
Gyémánt Út Buddhista Közösség	19877895	27832258	29114224	33190448	34736757
Magyarországi Unitárius Egyház	19518096	19996448	20519889	22778599	24552040

forrás: NAV, saját szerkesztés

A táblázatból kitűnik, hogy az elmúlt években messze a legnagyobb bevétellel a Magyar Katolikus Egyház rendelkezett. Az összeg tendenciáját tekintve nominálisan növekvő, igaz, a 2011-es felajánlások elmaradtak az előző éveikétől. Arányokban is szembetűnő, hogy míg a Katolikus Egyház 60% feletti részt tudhat magáénak, addig a Református Egyház a 20% felettit, a többi több mint 200 egyház, osztozik a maradék alig 20%-on.

6. ábra Az egyházaknak való SZJA 1% felajánlók száma

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Magyar Katolikus Egyház	456313	482973	498229	545106	601695
Magyarországi Református Egyház	150239	158745	163855	186491	207012
Magyarországi Evangélikus Egyház	42231	44238	45639	49850	54429
Magyarországi Krisna-Tudatú Hívők közössége	11188	11554	12039	13408	14475
Magyarországi Baptista Egyház	9988	11163	11581	15465	17337
Hit Gyülekezet	13521	16730	17501	19238	24961

MaZsiHiSz	5795	4773	5017	5419	5829
Noé az Életért Közösség	0	0	0	6229	9968
Gyémánt Út Buddhista Közösség	2899	3883	4042	4787	5753
Magyarországi Unitárius Egyház	2 234	2 003	2 083	2 590	2 750

forrás: NAV, saját szerkesztés

A katolikus dominancia a felajánlók száma szerint még inkább szembeszökő: 65% körüli értéket jelent, míg a reformátusoké 21% körül mozog egy szűk intervallumban. A maradék egyházak 14%-on osztozkodnak, de 2 tizedes pontossággal számolva az első tíz lefedi a 100%-ot.

Az állami támogatások és a felajánlott 1% egy olyan bevételi forrása az egyházaknak, melyet évről évre számszerűleg pontosan ismerünk. Előbbi esetén annak felhasználását az Állami Számvevőszék ellenőrizheti.

4.2. Adományok

Az egyház már az apostolok korában is adományokból tartotta fenn magát, ma is ez a jellemző, alapvető bevételi forrás. Az adomány, mint olyan, több különféle jogcímen történhet: lehet szó perselypénzről, úgynevezett egyházi adóról vagy éppen akár a stólapénzről is. Az adományokról a plébánia saját nevére nyugtát bocsáthat ki, de mindenképpen le kell könyvelni, mint bevételt. Ezeknek az adatoknak a közzétételére nem vonatkozik kötelezettség, ellenben a legtöbb helyen a fő számokat a plébános a szilveszteri misén kihirdeti a híveknek, illetve az egyházközségi képviselők is hozzáférhetnek.

Látni fogjuk, hogy az adományozás a katolikusok mindennapjaiban rendkívül sokféleképp jelennek meg. Észre kell vegyünk azt is, hogy a mikéntje legtöbbször szokásjogon alapul. Nincsenek bevett *tarifák* vagy *díjak*, melybe egy-egy egyházi szolgáltatás kerül, ahogy az sincs rögzítve, hogy mikor mennyit kell befizetni. Az egyház hagyományosan nagyon konzervatív szemléletéhez tartozik, hogy az ellenszolgáltatások mikéntjéről nyíltan nagyon ritkán esik szó.

A templomok fenntartását és a díszítését az egyházközség a plébános vezetésével végzi. Erre a célra adományokat gyűjtenek, melyet a kihelyezett perselybe kell helyezni, természetesen névtelenül. A bedobott pénzek a plébánia kasszájába, illetve könyveibe kerülnek.

Alapelv, hogy *a szentségek kiszolgáltatása ingyenes*. Ez azt jelenti, hogy mind a hét szentség felvételét az egyház díjmentesen biztosítja. A plébános pénzt a kiegészítő szolgáltatásokra kérhet. Ide kell érteni, hogy egy esküvőkor a templom külön díszítést kap, a kántor orgonál, a sekrestyés segédkezik, ministránsok pedig közreműködnek a szertartásnál. A temetés hasonló módon történik. Az elhunyt elbúcsúztatása ingyenes. A kiegészítő szolgáltatások kerülnek itt is pénzbe.

A többi szentség kiszolgáltatása szinte minden esetben ingyenes. Ettől eltérhet a plébános, ha a szentség kiszolgáltatása egyénileg történik; ez történhet a keresztelő és a bérmálás esetében. Utóbbi külön eljárást jelent a plébános részéről, mivel a szentséget csak főpásztor szolgáltathatja ki, plébános nem. A gyónás, a betegek kenete, az egyházi rend és az elsőáldozás minden esetben ingyenes.

Az egyházi szolgáltatások díja, köznyelvi nevén stólapénz, egyrészt az egyházközség tagjainak segítségét (díszítés, takarítás, sekrestyés, ministráns, kántor) kompenzálja, másrészt a plébános ebből tartja fenn magát és a plébániát. A díjak közösségenként változhatnak, sőt, valahol *illik* a plébánosnak külön ajándékot is adni.

A díjakról a szolgáltatást igénybe vevő kérhet nyugtát, de minden esetben keletkezik bevételi pénztárbizonylat, mely alapján az a könyvekbe kerül.

Az egyházközség, saját maga fenntartására úgynevezett egyházi adót szed be. Az *adózási szabályoknak* nincs központi módszere vagy rendszere, a helyi sajátosságok közt gyűjti be a közösség. Általában tételes, vagyis állandó összegű, alanya pedig a felnőtt (vagyis már nem tanuló) egyházközségi tag. Mértékére sincs általánosan elfogadott instrukció, de rendszerint csekély összegű, hogy a legszegényebb hívő is be tudja fizetni. Annak ellenére, hogy adónak hívjuk, befizetése nem kötelező, azt a hívő retorziók nélkül megtagadhatja.

A feltételes mód azért fontos, mert a plébános a megfizetéshez kötheti az egyházi szolgáltatások (keresztelő, elsőáldozás stb.) elvégzését. Azon hívők esetén, akiknek elmaradásuk van és szolgáltatást szeretnének igénybe venni, a plébános rendszerint a hátralék megfizetéséhez kötheti a szertartást. Erre leginkább akkor kerül sor, mikor az egyházközségi tag amúgy nem gyakorolja a hitét, az egyházi adót nem fizeti, majd igénybe akar venni valamilyen előnyt, mely a hívőségből ered. Ide kell érteni a plébánosi

ajánlást, vagy akár a hitüket nem gyakorló családból származó gyermek keresztelője kerül szóba.

Az egyházi adó az általában az egyetlen, mely megfizetése esetén a plébánia minden esetben nyugtát állít ki.

A misén szedett perselypénz is jogilag adomány. A szertartás végén a pénzt két egyházközségi tag megszámlolja, majd ez az összeg is bekerül a plébánia kasszájába/számlájára, bevételi pénztárbizonylatot állítanak ki. A perselypénz érdekessége, hogy néha *központosítják*. Ez történhet rendszeres eseménykor (Péterfillér esetén a Szentszék kapja, évente van gyűjtés a katolikus iskoláknak, a Szentföld javára stb.) illetve rendkívüli esetben. Rendkívüli eset volt például a vörösiszap-katasztrófa, ami után több alkalommal is az összes felajánlás vagy közvetlenül a bajbajutottakhoz, vagy a Karitáson (az egyház szeretetszolgálat) keresztül jutott el a szükséges helyekre.

A fentebb felsoroltak a legelterjedtebbek, melyek mindenhol megtalálhatóak. Különleges, helyi sajátosságok természetesen előfordulhatnak. Lehetnek továbbá egyedi események is, akár egy-egy közcélra szervezett adománygyűjtés, vagy éppen egy jótékonyági rendezvény.

Fontosnak tartom azt is megjegyezni, hogy sokszor volt szó arról, hogy a pénzről bevételi pénztárbizonylat készül, a kasszába kerül és lekönyvelik. Ennek megvalósulását az egyházmegye több módon is rendszeresen ellenőrzi. A pénzeket pedig a bevételezés előtt ketten számlják át. Gyakran ebben nem is vesz részt a plébános.

4.3. Gazdasági tevékenységek

Az egyházak vagyona a jelenlegi és a január 1-től hatályos szabályozás szerint elsősorban természetes személyek, jogi személyek, jogi személyiség nélküli szervezetek adományaiból és egyéb hozzájárulásaiból, illetőleg az egyházi szolgáltatásokért fizetett díjakból képződik²⁰. Az újabb törvény a meghatározásból kihagyja a szolgáltatásokért fizetett díjakat. Mindkét törvény megengedi, hogy az egyházi jogi személy - a céljai megvalósításához szükséges gazdasági feltételek megteremtésére - gazdasági-vállalkozási tevékenységet folytathat, a társadalmi szervezetekre vonatkozó szabályok szerint (Ptk.

²⁰ 1990. évi IV. tv a Lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról 18.§ (1)

70-73. §) vállalatot alapíthat, továbbá gazdasági társaságot hozhat létre, illetőleg abban részt vehet²¹.

A hatályos jogszabályi szabályozás szerint nem minősül gazdasági tevékenységnek az egyházak részéről:

- kulturális, nevelési-oktatási, szociális és egészségügyi, gyermek- és ifjúságvédelmi intézményeket működtet,
- a hitélethez szükséges kiadványokat, kegytárgyakat állít elő és értékesít,
- az egyházi célra használt épületeket részlegesen hasznosítja,
- temetőt tart fenn.

Az új szabályozás szerint további tevékenységek sem minősülhetnek gazdasági tevékenységnek egy egyház gondozásában. 2012-től a szabályozás az alábbiak szerint egészül ki:

- hitéleti, nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, valamint kulturális, sportintézmény működtetése, valamint ezek és a környezetvédelmi tevékenység folytatása;
- üdülő hasznosítása egyházi személy részére történő szolgáltatásnyújtás révén;
- a kizárólag hitéleti, nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, valamint kulturális, sport és környezetvédelmi tevékenységet szolgáló immateriális jószág, tárgyi eszköz és készlet értékesítése (ideértve a munkaruha megtérítését is);
- hitéleti, nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, valamint kulturális, sport és környezetvédelmi tevékenységhez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatásnyújtás, a tevékenységet szolgáló eszköz nem nyereségszerzési célú hasznosítása;
- az államtól vagy önkormányzattól átvállalt közfeladat ellátása során létrehozott termék, jegyzet, tankönyv, kiadvány, tanulmány előállítása és értékesítése;
- a szabad pénzeszközök betétbe, értékpapírba elhelyezése után a hitelintézettől, az értékpapír kibocsátójától kapott kamatnak, osztaléknak, illetve az értékpapír

²¹ 1990. évi IV. tv a Lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról 18.§ (2)

hozamának olyan része, amelyet a gazdasági-vállalkozási tevékenységnek nem minősülő tevékenység bevétele az összes bevételben képvisel;

- az egyházi személyek öngondoskodása céljára létrehozott nyugdíjintézet vagy nyugdíjalap működtetése.

4.3.1. Egy konkrét példa – A Pannonhalmi Főapátság és a Pannonhalmi Apátsági Pincészet

A fentiek figyelembevételével roppant nehéz egyházi gazdasági társaságot találni. Összesítés vagy információ nem létezik a számukról, eredményességükről, tevékenységükről. Személyes ismereteim alapján elemzési célra a Pannonhalmi Főapátság gazdasági tevékenységei tűntek a legalkalmasabbnak.

A bencések az államosítás előtt nagy földterületekkel és kiterjedt intézményrendszerrel rendelkezett. Saját fenntartásukról gazdasági tevékenységek végzésével gondoskodtak, ezáltal teljesen önellátók voltak.

A rendszerváltás után, az egyház, így a bencések is, csak olyan épületeket kérhetett vissza, melyek közcélú szolgáltak, vagyis olyan finanszírozási igény keletkezett, melyhez nem volt megfelelő forrás. Ezt a régi, hagyományos gazdasági tevékenységeik újraindításával próbálták meg ellentételezni, melynek során mára több vállalkozásuk is működik. Foglalkoznak levendulatermesztéssel és forgalmazással, csokoládégyártással, szőlőműveléssel és bortermeléssel, pálinka- és likőrkészítéssel, valamint idegenforgalommal.

Tevékenységeik nem csak az intézményeik (egy gimnázium kollégiummal illetve egy szociális otthon, gyűjtemények stb.) finanszírozását segítik elő, hanem munkát is adnak a környéken élőknek. Az apátság a környék legnagyobb foglalkoztatója.²²

Egy rövid interjút készítettem az Apátsági pincészettel, mely a szőlőművelési és bortermelési üzletágot végzi. A Pannonhalmi Apátsági Pincészet többségi tulajdonosa a Magyar Bencés Kongregáció Pannonhalmi Főapátság 55%-kal, a fennmaradó 45%-os tulajdonrész pedig a MKB Bank Zrt.-é. Borászattal a bencések már a múlt század elején is foglalkoztak, de az államosítások után ezt nem kapták vissza. Újbóli létrehozásának

²² Túl bonyolult egyházzá váltunk; HVG 2009.04.11 42-43. oldal

gondolata 2000-ben kezdett körvonalazódni, majd néhány év alatt épült fel az új épület és pince.

A vállalkozás alapvetően nyereségorientált, amin elsősre, külső szemlélőként akár meg is ütközhetünk. Az egyházak (a szerzetesrendeket is beleértve) főtevékenységükben hitéleti- és szociális tevékenységeket látnak el, melyekhez szükséges a megfelelő forrást biztosítani. Az esetleges gazdasági tevékenység ezt a kiegészítő bevételt testesíti meg, hogy képes legyen az egyház a hivatását teljesíteni, vagy szolgáltatásait magasabb szintre emelni.

Az egyházi gazdasági társaságra is igaz, hogy ugyanúgy a versenyszférában kell helyt állniuk, mint a magánkézben levő vállalkozásoknak. Ennek a versenynek való megfelelést több eszközzel igyekeznek elérni: egyrészt a hatékonyság javításával, másrészt az értékesítési volumen növelésével. Marketingjükkel leginkább az ezeréves tradícióra helyezik a hangsúlyt, illetve termékeiket a prémium kategóriába pozícionálják.

Foglalkoztatási kérdésekben csak mérsékelten jelenik meg az apátság hatása. Felvételnél nem élvez előnyt egy gyakorló katolikus másokkal szemben, ellenben fontos, hogy a bencés mentalitást és értékeket magáénak érezze. Bérezésnél a banki tulajdon miatt a bankszektor rendszere a jellemző.

A vállalkozásnak van saját osztalékpolitikája, mely elmondásuk szerint részben a bankszektor hozománya. Másrészt a borászat természetesen egy hosszabb, jellemzően 15-20 éves, megtérülési idejű beruházás. Ez az Apátsági Pincészet esetén úgy jelenik meg, hogy az első nyereségkivétel nemrég, az indulás után 8-10 évvel, történt meg, prémium illetve osztalékkifizetés formájában.

5. AZ EGYHÁZI KÖZOKTATÁS FINANSZÍROZÁSA

Közoktatási intézményt a hatályos szabályozás alapján

- az állam,
- önkormányzat
- egyház
- alapítvány
- gazdasági társaság tarthat fenn.

A következőkben az egyházi fenntartású intézményekkel fogok behatóbban foglalkozni.

Az egyházi iskolák állami támogatásának jogalapja végső soron az Alkotmány. Az Alkotmány 70/A § kimondja, hogy a *Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül*²³. Ennek értelmében, ha valaki egyházi iskolába akar járni, de arra az ottani tandíj miatt nem képes, hátrányos megkülönböztetésnek minősül.

5.1.A katolikus közoktatás számokban

A Magyar Katolikus Egyház az egyik legnagyobb iskolafenntartók közé tartozott és tartozik napjainkban is.

Az államosítások előtt az egyház a mainál sokkalta nagyobb szerepet vállalt a közoktatásból. A mai 225 intézmény helyett 1930-31-ben a katolikus egyház csak elemi iskolából 2751-et tartott fenn.²⁴

Jelenleg 225 közoktatási intézmény tartozik az egyházi fenntartók hatáskörébe, melyek 430 közoktatási feladatot látnak el. Az intézmények közti megoszlást szemlélteti a következő ábra:

7. ábra Intézményi feladatok katolikus egyházi fenntartók szerint a 2010-11-es tanévben

Intézmény típus	Fenntartók			
	Egyházmegye (14)	Szerzetesrend (25)	Egyéb egyházi (4)	Összesen (43)
Óvoda	81	20	2	103
Általános iskola	115	30	4	149
Gimnázium	23	40	1	64
Szakiskolák	5	7	5	17
Szakközépiskola	10	17	1	28

²³ 1949. évi XX. tv. A Magyar Köztársaság Alkotmány 70/A§ (1)

²⁴ Dékány Ferenc: Az egyházi iskolák rendszere, irányítása, vezetése – különös tekintettel a Győri egyházmegyére [2010]

Alapfokú művészetoktatás	6	10	2	18
Kollégiumok	17	32	2	51
Összesen	257	156	17	430

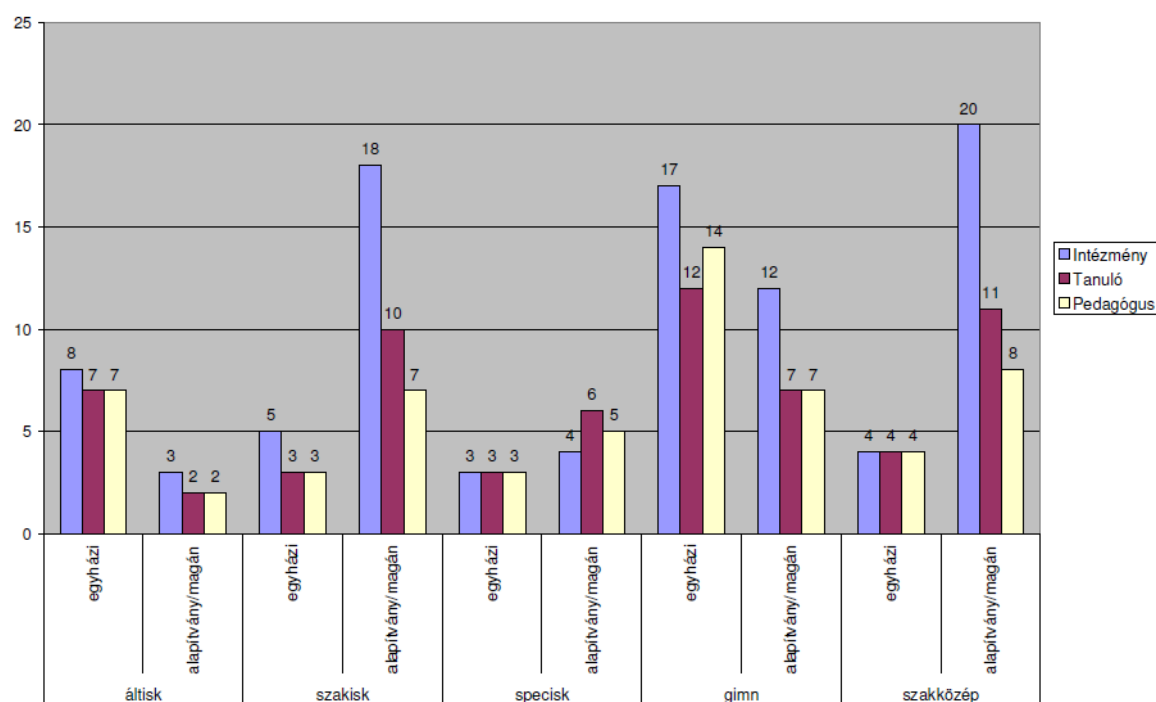
forrás: http://www.kpszt.hu/katolikus_kozoktatás letöltve: 2011.11.12.

Látható, hogy a legtöbb tagintézmény általános iskola, majd az óvodák illetve a gimnáziumok következnek a rangsorban. Szintén észre kell venni, hogy a középfokú oktatásban 58%-os a gimnáziumok aránya, vagyis az egyházi középiskolások többsége szeretne valamely felsőoktatási intézményben továbbtanulni.

Érdemes megjegyezni, hogy a 25 magyarországi szerzetesrend a feladatok 36%-át látja el.

Az intézmények országoshoz mért megoszlását szemlélteti a következő ábra:

8. ábra Az egyházi és az alapítványi intézményeinek, tanulóinak, pedagógusainak aránya az országosból 2008/9-es tanévben

forrás: Lannert Judit: A közoktatás finanszírozásának lehetséges megoldásai; http://www.tarki-tudok.hu/file/finanszirozás/v_oktfin.pdf letöltve: 2011.11.12.

Ez a régebbi diagram szintén az egyházi fenntartású gimnáziumok túlsúlyát mutatja, ugyanis országos szinten is, majdnem minden ötödik intézmény egyházi fenntartású.

Az intézmények tanulói létszámát tekintve a katolikus intézmények az országoshoz képest a kiterjedt intézményrendszer ellenére is viszonylag alulreprezentáltak. Ez talán még a már többször kiemelt gimnáziumok esetén kevésbé szembetűnő.

9. ábra A katolikus intézményben tanulók aránya az országoshoz képest 2006-ban

	Összes tanuló Magyarországon (fő)	Ebből katolikus intézményben tanulók (fő)	Katolikus intézményekben tanulók aránya
Óvoda	326 605	5 323	1,6%
Általános iskola	861 858	29 662	3,4%
Szakközépiskola	287 290	1 877	0,7%
Gimnázium	243 878	18 445	7,6%
Alapfokú művészetoktatás	332 099	2 823	0,9%

forrás: KPSZTI Jubileumi Évkönyv 1997-2007, KPSZTI, Budapest, 2007. 25. o.

A helyzet a 2006-os állapothoz képest javult az azóta végbement intézményi átvételek hatására

5.2. Finanszírozási források

A finanszírozáshoz szükséges bevételekhez az egyházi fenntartó több forrásból juthat hozzá. Ezek közül az első, az önkormányzatokat is megillető *állami közoktatási normatíva*. Ez egy átlagos méretű és diákszámú iskola esetén a kiadásoknak nagyjából 50-60%-át fedezi. Az önkormányzatok esetén a fennmaradó részt az önkormányzat a saját bevételeiből pótolja, melyek nem minden esetben elegendőek a feladat ellátására – végső soron ez okozza, hogy jelentékeny minőségi eltérések lehetnek az egyes településeken található önkormányzati iskolák oktatásában.

Tekintettel arra, hogy esélyegyenlőséget kell biztosítani az állami/önkormányzati- és az egyéb fenntartók közt, ezt az összeget az állam kiegészíti a kiegészítő normatívával. *E támogatás kiszámításához - minden évben a költségvetési tervezés keretében az ott szereplő adatok alapján külön a közoktatásra és külön a szociális ellátásra - az önkormányzatok adott ágazati működési kiadásainak és felújítási költségeinek összegét csökkenteni kell az intézményi saját bevétel összegével. Az így kapott támogatandó kiadási összegből határozandó meg a normatív támogatás aránya, s ennek megfelelően*

*kell megállapítani a kiegészítő támogatás összegét. A fentiek szerint számított kiegészítő támogatás összegéből levonható a közoktatásra a központi előirányzatból adott olyan külön támogatás összege, amelyhez pályázat útján az önkormányzati és az egyházi fenntartó, illetve intézményei egyaránt hozzájuthatnak.*²⁵

A gyakorlatban ez úgy történik, hogy a kormány az előző év zárszámadásában szereplő értékek alapján határoz meg egy összeget, melyet a következő évi költségvetési törvény tartalmaz. A kiegészítő normatíva számítását a kormány többször, egyoldalúan módosította, mely éles vitát váltott ki. A módosítások célja a normatíva minél alacsonyabb szinten tartása. Ennek ellenére emelkedő trend figyelhető meg az egy főre jutó támogatások összegében; ezt szemlélteti a következő ábra:

10. ábra Egy főre jutó kiegészítő normatíva alakulása az egyházi fenntartású iskolák esetében

forrás: Győr Egyházmegyei Katolikus Iskola Főhatóság (EKIF)

Mivel ez az összeg egy múltbéli számításra alapul, csak megközelíti a valóságot, ezért utólagosan, a lezárt év zárszámadási törvénye alapján meghatározzák az önkormányzatok által ténylegesen oktatásra költött összegeket. Amennyiben az egyház által kapott

²⁵ 1999. évi LXX. tv. a Magyar Köztársaság és az Apostoli Szent szék között a Katolikus Egyház magyarországi közszolgálati és hitéleti tevékenységének finanszírozásáról, valamint néhány vagyoni természetű kérdésről; Kiegészítő jegyzőkönyv, Kiegészítés a III. fejezethez (1)

kiegészítő normatíva több, mint a tényadatokból számolt összeg, akkor a különbözetet az egyház köteles visszafizetni. Ellenkező esetben az állam kipótolja a kiegészítő normatívát. A valóságban eddig mindig utóbbi történt.

Egy konkrét példán keresztül, a Győri egyházmegye 11 iskolája 2010-ben 190 ezer forintot kapott minden egyes tanulója után. Ez, mint a 2011-ben elvégzett zárszámadásból kiderül, 98 ezer forint/fő-vel volt kevesebb a szükségesnél. Figyelembe véve az egyházmegye 4000 katolikus diákját, összesen közel 400 millió forintot kellett megelőlegezzék az egyházi fenntartó, hogy az iskolák működése zavartalan lehessen.

Az egyház az állami támogatások (állami közoktatási normatíva, kiegészítő normatíva, pótlólagos kiegészítő normatíva) által, eltekintve a pénz időértékétől, azonos helyzetben van, mint az önkormányzati fenntartó, ahol a kiadások jelentős részét saját forrásból pótolja ki.

5.2.1. Pályázatok

Egy másik finanszírozási lehetőséget jelentenek az iskolafenntartók számára a pályázatok. Az egy-egy fejlesztésre kiírt pályázatok megoldást kínálnak az addig halogatott beruházások megvalósítására, az intézmények és az oktatás korszerűsítésére. Az elmúlt években számos iskola kapott új oktatási berendezéseket (számítógépes- és nyelvi laborok, interaktív táblák és más korszerű eszközök), valamint megújultak a nyílászárók, esetleg külső hőszigetelésre is sor került, melyek elősegítik a költséghatékonyságot.

Az egyházi iskolák ugyanúgy pályázhatnak, mint az önkormányzatiak/államiak, elviekben nincs különbség a megítélés során. A gyakorlatban azért akadnak olyan esetek, amikor *véletlenül* miatt az egyházi fenntartók kedvezőtlenebb elbírálásban részesülnek. Ennek ellenére szép számmal találni sikeresen zárult, katolikus iskolák által írt pályázatokat is. Ennek bizonyítékát mutatja a következő táblázat:

11. ábra Jelentősebb értékű nyertes pályázatok a Győri egyházmegyében (2008-2010)

Intézmények	Pályázati kód	Téma	Összeg
II. Rákóczi F. (Csorna)	KEOP 6.1.0/A	Fenntartható életmód	5 500 000,-
Páli Szent Vince (Kapunvár)			9 500 000,-

Szent Orsolya (Sopron)			5 200 000,-
Apor (Győr)			4 000 000,-
Hildegard Óvoda (Móvár)	TÁMOP 6.1.2	Egészségre nevelés	5 000 000,-
Páli Szent Vince (Kapunvár)			5 000 000,-
Apor (Győr)	TÁMOP 3.4.3	Iskolai tehetséggondozás	7 600 000,-
Szent Orsolya (Sopron)	TÁMOP 3.2.9.	Audiovizuális emlékgyűjtés	10 000 000,-
Minden iskola	TIOP 1.1.1.	Intelligens iskola	137 000 000,-
Összesen			188 800 000,-

forrás: Győri EKIF saját adatai alapján

5.2.2. Az egyház saját forrásai

Az egyház saját forrásait is felhasználja iskoláinak felújítása, fejlesztése céljából. Ez egy többlet az önkormányzati iskolákhoz képest, elvégre az állam az esélyegyenlőséget biztosítja. Az egyházi fenntartó felújításra, fejlesztésre lehetőségeit figyelembe véve költ. Szintén Győr egyházmegyei példa alapján az elmúlt 10 évben ez átlagosan 100-150 millió forintot jelentett évente.

Szintén egyházi saját forrás, amikor a perselypénzt a katolikus iskolák javára ajánlják fel. Erre rendszerint évente egyszer kerül sor, de elvben semmi akadálya, hogy többször is igénybe vegyék ezt a forrást. A Győri egyházmegyében a gyűjtést általában februárban rendezik meg, és átlagosan 8-9 millió forint gyűlik össze.

Az egyház saját forrásai jelentik azt a plusz forrást, mely által az egyházi iskolák jobb állapotúak, jobban felszereltek lehetnek az állami/önkormányzati fenntartásúaknál. Szintén fontos, hogy egy-egy beruházás gyakran a későbbi költséghatékonyságot is szolgálhatja, vagyis a megvalósult beruházások által az iskola később alacsonyabb költséggel üzemelhet, vagy ugyanakkora költséggel magasabb színvonal érhető el.

5.3. Önkormányzati iskolák egyházi kézbe adása

Aktuális helyzet, hogy az önkormányzatok egy része próbál letenni a saját iskola fenntartásáról. Ennek oka egyértelműen a pénzhiány. Az állami közoktatási normatíva, mint már szó volt róla, a szükséges kiadások 50-60%-át fedezik egy *átlagos* iskolában,

míg a maradékot az önkormányzatoknak maguknak kell valahonnan előteremteniük. A maradékot elvben a saját bevételeikből tudják fedezni, de erre sajnos a legtöbb esetben nem jut elég pénz. Szintén elv marad ezért az is, hogy minden magyar állampolgár a közoktatásban azonos minőségű szolgáltatást kapjon – az önkormányzatok gyakran szélsőségesen eltérő anyagi helyzete ezt gyakorlatilag kizárja.

Az önkormányzatok részéről, leginkább a szerényebb anyagi lehetőségű településeknél, *megtakarítás érhető el* az iskola átadása révén. Ennek a megtakarításnak a mértéke függ attól, hogy az iskolának mennyi tanulója van. Az iskola rezsiköltsége (fűtés, villany, víz, telefon, internet stb.) ugyanis állandónak tekinthető – akkor is be kell fűteni, ha egy osztályba nem 30-an, hanem csak 18-an járnak. Egy szint után állandó költségnek lehet tekinteni a személyi jellegű kiadásokat: tanárok, karbantartók ugyanis szintén kellenek. A normatíva pedig teljes egészében változó költség, vagyis a több gyerek több pénzt jelent, egyre nagyobb százalékat fedezi a kiadásoknak a normatíva.

Az iskolák egyházi átvétele több problémát is felvet. Egyrészt az ellenzők a világnézeti semlegességet sérelmezik, másrészt az egyházi iskolák túlzott szigorától tartanak.

Az első érv jogos, elvégre a katolikus kerettanterv, mely a nemzeti alaptantervre épülő, államilag elfogadott oktatási program, tartalmazza a kötelező hitoktatást illetve hozzá kapcsolódva a kötelező istentiszteleteket. Érdemes kiemelni, hogy a katolikus iskolákba járó nem katolikusoknak is kötelező a hittanoktatás, de az iskola biztosítja a diák vallásának megfelelő hitoktatást. A más vallásúaknak természetesen nem biztosítanak külön istentiszteletet, de a kötelezősége megmarad.

A hangsúlyok is eltolódnak: az iskola igyekszik az oktatáson kívül nevelni is – ami magával vonzza az olyan szigorodásokat, mint például az öltözködés, a viselkedés szigorúbb szabályozását. A valóságban ez sem jelent drákói fegyelmet, megmarad a diákok szabadsága egy határon belül, csupán az extrém és a kihívó öltözködés tiltott, illetve megkövetelik a katolikushoz méltó viselkedést.

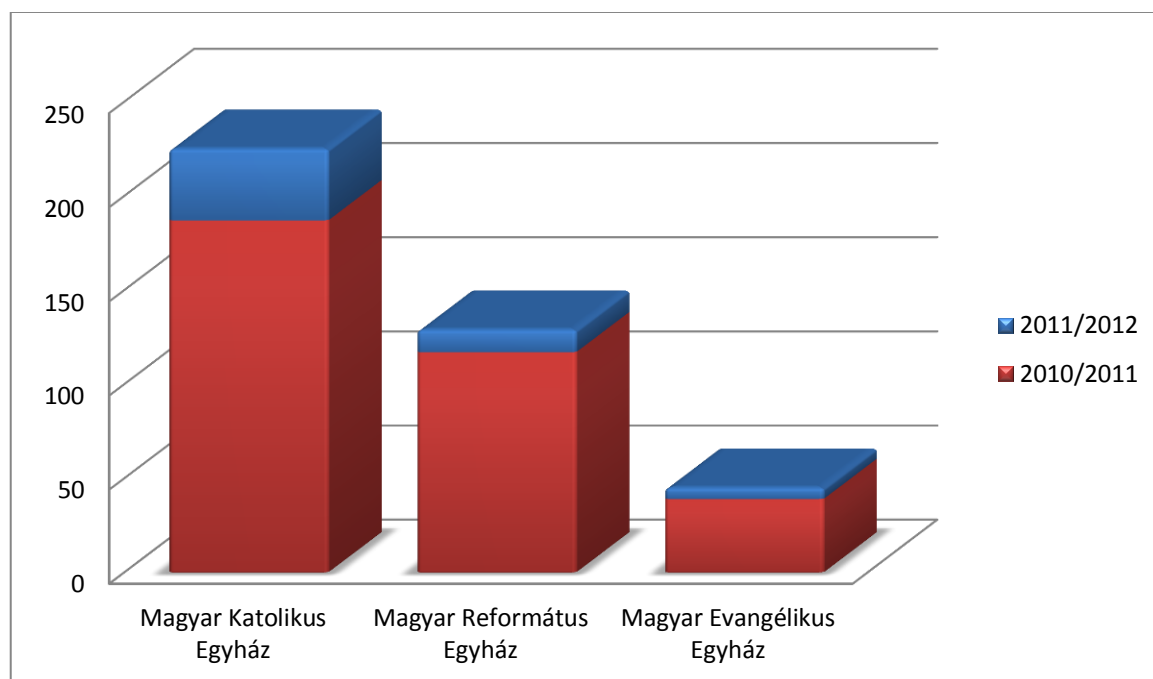
Egyházi átvételek két hullámban történtek. Először 2007 -2008-ban, amikor a kormány minimális létszámokat határozott meg, a közoktatásban résztvevő osztályokban. Ez a gyakorlatban a falusi kisiskolák bezárását jelentette. A falvak, félve, hogy iskola nélkül idővel maguk is az enyészeté lesznek, megoldást kerestek iskoláik fenntartására: erre volt megoldás az egyházi kézbe adás.

A Győri Egyházmegye esetében ez konkrétan 2 iskolát jelentett, a barbacsit illetve a rábaszentandrásit, melyek, mint tagiskolák kerültek a közeli katolikus oktatási intézményekhez.

Az átvételeket látva a kormány kikötötte, hogy az az önkormányzat az átadott *iskola* után köteles a költségvetésbe az addig iskolára költött összegeket befizetni. Tekintettel arra, hogy a győri esetben sem iskola került egyházi kézbe, hanem az iskola helyett helyben egy új tagiskola jött létre, ezek az önkormányzatok mentesültek az államnak való fizetés alól. Hosszas huzavona után a törvény módosult aszerint, hogy az átadott iskola vagy közoktatási feladat után kell fizetni a közös alapba. Emiatt egészen a kormányváltásig lekerült a napirendről az egyházi átvételek kérdése.

A Hoffmann Rózsa által vezetett új oktatási állampolgárság egyik új intézkedése volt ezt a szabályozást eltörölni. Ennek hála, az egyre rosszabb anyagi helyzetben sínylődő önkormányzatok tömegesen fordultak az egyházakhoz, hogy az vegye át az iskoláikat. Az egyházak saját megfontolások alapján tesznek, vagy nem tesznek eleget – az viszont tény, hogy 2011/12-es tanévre több mint 10%-kal nőtt az egyházak iskoláinak száma.

12. ábra A történelmi egyházak közoktatási intézményeinek száma a 2011/12-es tanévben

forrás: <http://www.origo.hu/itthon/20110922-elet-az-egyhazaknak-atadott-iskolakban-egyhazi-iskolak.html>; saját szerkesztés letöltve: 2011.11.23.

Vannak olyan esetek is, amikor az egyház és az önkormányzat megegyezik, de a tiltakozás miatt mégsem valósul meg az átvétel. Ez a helyzet állt elő Tatán, ahol az önkormányzat megkereste a Győri Egyházmegyét, mely el is fogadta a felkérést. A szülők és a tanári testület tiltakozása miatt végül az átvétel meghiúsult.

A Katolikus Egyháznak nincs egységes koncepciója ilyen szempontból. Az egyházmegyék önállóan döntenek az őket érintő megkeresésekről. A Győri Egyházmegye esetében a cél egy olyan hálózat kiépítése, melyben mindenki, aki katolikus iskolába szeretné járattatni a gyermekét, vagy saját maga szeretne egyházi intézményben továbbtanulni, az megfelelő távolságban ezt meg tudja tenni. Ez mostanra gyakorlatilag megtörtént.

A másik akadálya a további iskolaátvételeknek gazdasági természetű: az egyház nem bírja további iskolák átvételét anélkül megtenni, hogy ezt a meglévők ne szenvednék meg.

5.3.1. Esettanulmány – A verőcei általános iskola és óvoda egyházi kézbe adása

Egy pest-megyei község önkormányzatának esetén keresztül a következőkben bemutatom az átvételi procedúrát, annak megvalósulását és az eredményeket. A fenntartói jogokat ebben az esetben a Magyar Református Egyház vette át. Ez látszólag ellentmond az eddigi vizsgálódásaimnak, melyek a Magyar Katolikus Egyházra irányultak. A valóságban az átvételben nincs különbség az egyházak között. Fontos megjegyezni ismét, hogy az egyházak maguk döntenek, hogy elfogadják-e az átvételre vonatkozó felkérést, vagyis adott esetben ezt el is utasíthatják.

Verőce egy nagyjából 2800 lelket számláló község a Váci kistérségben²⁶. Az iskola kihasználva a lehetőségeit, kis csoportokban oktatott több tantárgyat, illetve megérezve az új idők szelét, fejlesztette a nyelvoktatást illetve a számítástechnikai labort. A fejlesztések természetesen megemelték a kiadásokat is, így az iskola költségvetése a 2000-es évek elején elérte a 85-92 millió forintot.

²⁶ <http://veroce.hu/index.php?page=telepulestortenet> letöltve: 2011.11.22.

A problémát az okozta, hogy ugyanekkor az önkormányzat saját bevételei, illetve az állami támogatás összege is egyaránt csökkent. A 2003-as költségvetési évre pénzügyileg az a helyzet állt elő, hogy az önkormányzati kiadások megközelítőleg felét az általános iskola illetve az óvoda fenntartására költötte. Az állami támogatás az intézmények kiadásainak 60-65%-át fedezték. Tendenciájában csökkenő volt ez az arány.

A község többféle megoldás közül választhatott. Az egyik, hogy nem végez beruházást, fejlesztést a településen. Másik megoldás, hogy a megnőtt kiadásokat hitelből finanszírozzák – ezt a polgármester elutasította. Egy ideig a forgalomképes vagyon eladása is segíthetett volna, de ilyen sem volt már. Ebben a helyzetben merült fel első alkalommal a közoktatási feladatok átadása.

A döntés végül csak 2004-ben született meg az átadás mellett. Ekkorra a helyzet ténylegesen tarthatatlanná vált. Elsőként a katolikus plébánoson keresztül az egyházmegyével vették fel a kapcsolatot, de a közeli Vácon működő intézmények miatt az egyház nem vállalta. Mivel jelentős Verőcén a reformátusok száma, ezért kapcsolatba léptek a lelkésszel illetve a presbitériummal. Ők örömmel vették a felkérést.

A sikeres átadás-átvétel egyik alapvető feltétele az érintettek beleegyezése. Verőcén ez is sikerült. Az önkormányzatok (helyi és kisebbségi), a pedagógusok illetve a szülők is támogatták a folyamatot.

Átvételről szigorúan véve nem beszélhetünk. Verőcén a régi iskola megszűnt, majd alakult egy új, református fenntartású intézmény. Ezt az intézményt, a *Géza Fejedelem Református Általános Iskolát, Óvodát és Bölcsődét*, egy református igazgató irányítja – ez az egyház kifejezett kérése volt. Az általános iskolában megmaradtak a kiscsoportos foglalkozások, viszont kötelező mindenkinek a vallása szerinti hittan, ennek hiányában az erkölcsstan tanulása.

Az átadás anyagi viszonyairól is megállapodtak. Az önkormányzat a mindenkori állami támogatás 20%-át biztosítja az intézmény számára. Ezen felül a költségvetés lehetőségei szerint többletjuttatást is folyósít. Ez évente átlagosan 20 millió forintot jelentett. A helyi önkormányzat továbbá a tankönyvszámlák kifizetésében nyújt támogatást a tanulóknak. Az egyházi fenntartónak pedig beruházások esetén azok 50%-át, egyházi iskolák számára kiírt pályázatok esetén pedig az önrészt fizeti. Ezen konstrukciók mellett az feladatellátás színvonala emelkedett, illetve az önkormányzat komoly megtakarításokat ért el.

Az eset különlegessége, hogy az oktatási miniszter az átadás miatt az állami támogatások visszafizetésére kötelezte az önkormányzatot. Ez az intézkedés a fentebb említett Győri Egyházmegyei példában is megjelent, ott a rábaszentandrási illetve a barbacsi iskolák átvétele során. Ott az egyházmegye elérte, hogy mivel nem az iskola átadásáról szólt az önkormányzattal a megállapodás, hanem csak a feladat átvételéről, ezért a támogatást nem kellett visszafizetni. Verőcén is a régi iskola megszűnése után alakult az új, református intézmény, vagyis a helyzet ugyanaz – csak a feladatot vette át az egyház. A Verőcei Önkormányzat fellebbezését a bíróság elutasította, így az önkormányzat végül 120 millió forintot fizetett vissza. A többletkiadás ellenére is 2004-2010 között az önkormányzat megtakarítást ért el a közoktatási feladatai ellátásai során, miközben nem volt szükség megszorításokra, vagyis az iskola képzési színvonalának csökkentésére.

5.4. Az egyházi iskolák költséghatékonysága²⁷

A közpénzek felhasználásánál elsődleges fontossággal bír a hatékonyság. Tekintettel arra, hogy az egyházi iskolák is az állami normatívát használják fel, kézenfekvő feltenni a kérdést, hogy vajon az önkormányzati, vagy az egyházi iskola gazdálkodása a hatékonyabb?

2006, 2007 illetve 2008-as adatok alapján készült felmérés alapján a következő kép tárult fel. A nyers átlagot tekintve az egyházi iskolák kiadásai magasabbak, mint az állami- vagy az önkormányzati fenntartásúaké.

Kiszűrve az iskolák egyedi jellemzőit, a hasonló jellemzőkkel bíró egyházi iskola 10%-kal alacsonyabb kiadásokkal működik, mint az önkormányzati. Az állami fenntartású intézmények kiadásai szignifikánsan magasabbak, mint bármely más fenntartó esetében.

Az egyházi iskolák egy diákra jutó személyi költségei is alacsonyabbak, mint a hasonló paraméterekkel rendelkező helyi önkormányzati iskolának. Ha rögzítjük a tanárok létszámát és összetételét, ez a különbség akkor is fennáll. Ebből pedig az következik, hogy a hasonló tapasztalatokkal rendelkező és képzettségű alkalmazottainak az egyházi fenntartó kevesebbet fizet.

²⁷ Lannert Judit: A közoktatás finanszírozásának lehetséges megoldásai; http://www.tarki-tudok.hu/file/finanszirozasi/v_oktfin.pdf letöltve: 2011.11.12.

Meg kell jegyezni, hogy az egyházi iskolák tanárai nem közalkalmazottak. Ennek ellenére néhány pontban rájuk is vonatkozik a közoktatási törvény. Ez alapján *a nem állami szerv, illetve nem helyi önkormányzat által fenntartott nevelési-oktatási intézmény munkaviszony keretében foglalkoztatott pedagógusainak kötelező óraszámára, túlmunka díjazására, pótszabadságára a közalkalmazottakra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. A pedagógusok munkabére és pótléka nem lehet kevesebb az azonos feladatot ellátó közalkalmazottaknak járó illetmény és pótlék legkisebb mértékénél.*²⁸ Az egyházi iskolákban dolgozó pedagógusoknak a hátránya a közalkalmazottakhoz képest leginkább abban rejlik, hogy a fenti törvénycikken kívül rájuk nem a közalkalmazottakról szóló törvény, hanem a Munka törvénykönyve foglalkozik, ami kedvezőtlenebb feltételeket biztosít számukra a munkaviszony létesítése, módosítása és megszűnése esetére.

²⁸ 1993. évi LXXIX tv. a közoktatásról, 122.§ (1)

6. IRODALOMJEGYZÉK

- Törvények
 - 1949. évi XX. tv A Magyar Köztársaság Alkotmánya
 - 1990. évi IV. tv a Lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról
 - 1991. évi XXXII. törvény a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről
 - 1993. évi LXXIX tv. a közoktatásról
 - 1999. évi LXX. tv. a Magyar Köztársaság és az Apostoli Szentsek között a Katolikus Egyház magyarországi közszolgálati és hitéleti tevékenységének finanszírozásáról, valamint néhány vagyoni természetű kérdésről
 - 290/2008. (XII. 9.) Korm. rendelet V. (1)
 - 2011. évi C. törvény A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról
 - Magyarország Alaptörvénye
- Internetes források
 - Lannert Judit: A közoktatás finanszírozásának lehetséges megoldásai;
http://www.tarki-tudok.hu/file/finanszirozaz/v_oktfin.pdf
 - <http://ksh.hu>
 - <http://hu.wikipedia.org>
 - <http://origo.hu>
 - <http://index.hu>
 - <http://www.kpszt.hu>
 - <http://mandiner.blog.hu>
 - <http://nav.hu>
 - <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=RPMFV>
 - <http://vilagnezet.halmaz.hu>
 - <http://www.hetek.hu>
 - <http://katolikus.hu>
 - <http://veroce.hu>
- Interjúk
 - Dékány Ferenc - Győri EKIF

- Lippi Éva – Verőcei Önkormányzat
- Illés Tamás – Pannonhalmi Apátsági Pincészet
- Könyvek, újságok, publikációk
 - KPSZTI Jubileumi Évkönyv 1997-2007, KPSZTI, Budapest, [2007]
 - Dékány Ferenc: Az egyházi iskolák rendszere, irányítása, vezetése – különös tekintettel a Győri egyházmegyére [2010]
 - Érszegi Márk Aurél: A Szentszék és a kelet-közép-európai szerződésai [2008]
 - HVG